

Can. IV. Non desumet Theologus argumenta ex historiis apocryphis, vel communi eruditorum iudicio improbatis, vel veritatis criteria haud prae se ferentibus.

Can. V. Illae, praesertim Theologo, firmum praebebunt momentum historiae, quorum auctores prudentia et probitate excelebant; proximiores extiterunt factis quae narrantur, maxime si ex visu testentur; quorum multum intererat rerum veritatem inquirere nec dissimulare; qui, verbo, apud cordatos criticos magni habentur.

CAPUT VI.

Methodus disserendi adversus haereticos opportune a theologo adhibenda.

ARTICULUS I.

Quomodo repellendi haeretici.

§ I.

68. **Dico.** Haeretici Ecclesiam accusantes non audiendi, sed corripiendi sunt.

Prob. Non est audiendus accusator sed, corripiendus, qui

- 1) sit inhabilis ad accusandum et injuste procedat;
- 2) instrumenta probationis vi juridica carentia proferat;
- 3) ad iudicem, litem dirimere non valentem, appellet.

Atqui haeretici Ecclesiam accusantes, 1.º sunt inhabiles... etc.

Ergo. *Minor* prob.

69. 1) In primis sunt inhabiles haeretici ad Ecclesiam, circa fidem, accusandam. Ea de re sic eos corripit Tertulianus (1): «Cupio ostendant mihi ex qua auctoritate prodierunt... Probenit se novos apostolos esse... Volo et virtutes eorum proferri.» «Qui estis? Quando et unde venistis? Qua licentia? Qua potestate?»

70. Illi autem Scripturas subito proferre volent, id est, ad instrumenta venire, ac se quasi legitimos fingere Ecclesiae accusatores. Verum nullatenus ad Scripturas recipiendi, quin prius fateantur; se a nullo missos, nullamque habere auctoritatem ad res fidei edocendas. Quis te misit? Quis patrem tuum Lutherum? Quis reginam

(1) De Praescr. c. 30 et 37.

Elisabeth doctoratu fidei donavit? Nonne a tempore Apostolorum et deinceps extitere haeretici, qui Ecclesiam accusarunt, gregem Christi dilacerarunt, prout praedixit et nos praemonuit Apostolus? (1). Nonne Tito praecepit ipse Apostolus (2): *Haeticum hominem, post unam et secundam correptionem, devota?* Si ergo tu agis quod haeretici omnes; si haeretici non ad disputationem, sed ad correptionem, et quidem *semel* aut *iterum* tantum, admittendi; quo pacto te audiam blasphemantem, accusantem Ecclesiam, quin te ostendas a Deo missum? Non probas? Non exhibes te legitimum Apostolum? Ergo non es legitimus sed iniquus accusator. Si aiebat Apostolus (3) ad Galatas. *Licet nos, aut Angelus de coelo, evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus, anathema sit: Sicut praediximus, et nunc iterum dico: si quis vobis evangelizaverit praeter id quod accepistis, anathema sit;* quod et quale anathema mereris tu, cum neque Apostolus sis, neque de coelo angelus?

71. Confir. Omnis accusatio excipitur, si accusatus instrumentis defensionis ab accusatore spoliatur. Iam vero Ecclesia auctoritatem possidebat docendi et gubernandi, qua a tempore Apostolorum utebatur; item, ab iisdem edocta Apostolis, Traditione semper usa est ad veram dignoscendam fidei doctrinam. Hisce autem spoliata divinitus acceptis instrumentis, accusant illam haeretici, et quod accusationem sustineat contendunt. Imo neque Sacras Scripturas, Traditione acceptas, illi integras permittunt; sed, prout libet, sacros Libros expungunt, ceteros corrumpunt, et novas cudentes versiones ad normam privati sui sensus vertunt. Iniquissimi ergo sunt accusatores, donec, quae pacifice possidebat Ecclesia, instrumenta non restituant.

72. Illud, scilicet, volunt haeretici, ut Ecclesia suis spoliata credendi regulis, iisque tantum utens quas ipsi permittunt vel fingunt, in turbine immersa, uti illi, dubitationum, cum ipsis congregaretur et accusationes sustineret!

Verum, ut aiebat Tertullianus (4): «Nobis curiositate opus non est post Christum Jesum, nec inquisitione post Evangelium.» Et: «Nobis, etsi quaerendum esset, ubi tamen quaeri oportet? Apud haereticos, ubi omnia extranea et adversaria nostrae veritati? Ad quos vetamur accedere...? Nemo inde instrui potest, unde destruitur.. Quaeramus ergo in nostro et a nostris et de nostro.» Et cap. 17. «Ista haeresis non recipit quasdam Scripturas; et si quas recipit, non recipit integras... et si aliquatenus integras praestat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit... Quid promove-

(1) Act. XX, 29.—(2) Tit. III, 10.—(3) Gal. I, 8.—(4) Praescr. c. 8, et 12.

bis, exercitatissime Scripturarum, cum si quid defenderis negetur? ex diverso, si quid negaveris, defendatur? Et tu quidem nihil perdes nisi vocem ex contentione, nihil consequeris nisi bilem de blasphematione.»

73. 2.) Dein quaerimus: qua regula, qua norma, quo instrumento vis Ecclesiam accusare, eius doctrinam coarguere, illamque a sua auctoritate deturbare? Respondebit: Ex puro Verbo Dei. Quaerimus iterum: Ubi legitur purum Verbum Dei? An in versione Anglicana? An in Genevensi? An in Vulgata, quam probavit Ecclesia? Dicit ex. gr. In Anglicana. Respondebis. Id legas mihi in Sacra Scriptura; purum, nempe, Dei Verbum in versione contineri Anglicana. Cum id legere minime possit; instabis. Ergo, unde tibi innotescit, purum Dei Verbum in versione jacere Anglicana? An ex tuo sensu? An ex sententia Parlamenti? An ex definitione Elisabethae? Igitur legas mihi in Scriptura sensum tuum, vel Parlamenti, vel Elisabethae, posse, ubi lateat purum Dei Verbum, declarare. Non legis? Ergo non adhibes purum Dei Verbum ad accusandam vel reformandam Ecclesiam, sed tuam auctoritatem, quae nulla est. Id est, instrumenta, prout tibi placuit, confingis. Audi, hac de re, Tertulianum (1): «Ordo rerum desiderabat illud prius proponi quod nunc solum disputandum est: quibus competat fides ipsa? Cuius sunt Scripturae? A quo et per quos et quando et quibus sit tradita disciplina qua fiunt christiani? Ubi enim apparuerit esse veritatem et disciplinae et fidei christianae; illic erit veritas Scripturam et expositionum et omnium traditionum Christianarum.»

74. 3.) Denique; tu Ecclesiam accusas et damnas. Ecclesia, uti mandavit Apostolus, dicit in te Anathema. Quis iudex dirimet causam? Dicit: Verbum Dei. Verum nega illi suppositum: nam nescit ipse, an sit, vel ubi sit Verbum Dei. Sed quaeras iterum: quid si lis moveatur de ipso Verbo Dei? Dicente Ecclesia, purum Verbum Dei in his contineri libris; te vero negante: hanc Scripturae sententiam ferre hunc sensum; te defendente contrarium? Quis erit iudex? Nullus superest nisi vel Ecclesia ipsa, vel ejus accusator. Atqui iniquum est ut tu accusator, tu hostis, tu rebellis, tu a nullo missus, tu nulla donatus auctoritate feras sententiam: ergo nequit Ecclesia a sua exturbari auctoritate, ideoque jure te condemnat. «Ergo non ad Scripturas, ait Tertulianus (2), provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est.»

Igitur corripendus et repellendus haereticus, non vero audiendus.

(1) Praescr. c. 19.—(2) Praescr. c. 19.

§ II.

Quo pacto revincendi haeretici quum gratis, non jure, sed ratione adiunctorum recipiuntur ad disputandum, id est, (ut cum Patribus loquamur) ad blasphemandum et latrandum adversus Ecclesiam.

75. Nota 1.º Licet, communiter loquendo, propter adductas rationes non sint haeretici audiendi, sed *semel aut iterum corripiendi* tantum, Apostolo id praecipiente; tamen nonnumquam ita simplicem plebem calumniis et mendaciis commovent, ut necessum sit, ad majora avertenda mala, eorum dissolvere, etiam in propatulo, calumnias, uti Augustinus, alique quandoque fecerunt Patres. Privatim autem facilius audiendi, si in bona fide versentur et fructus spes effulgeat. Non passim autem quilibet munus huiusmodi sibi sumat; prudentibus tantum et valde solertibus est committendum.

76. Nota 2.º Defensionem esse oppugnatione faciliorem; non tantum quia defendens arcem veluti obtinet et locum praecoccupavit, oppugnans vero arcem obtinere et defendentem exturbare tenetur; sed etiam quia debet oppugnans quae opponit vera esse ostendere, ac proinde defendere etiam, non quidem mere negative, sed positive demonstrando quae ei negantur.

Nota 3.º In disputatione catholicos inter ac sectarios, munus defendentis ad catholicum iure spectat; accusatoris quippe est crimen ostendere. Ecclesia Catholica possessionem verae Ecclesiae prae se fert: rebellando enim in illam sectarii accusare eam coeperunt, quod a veritate defecisset, ideoque, quod verae Christi Ecclesiae nomine non gauderet. Etenim ante rebellionem et veram Christi Ecclesiam, quam nunc calumniantur, agnoscebant.

Praemittenda ad disputationem.

77. I.^o Igitur, adversario dicatur, idque omnes intelligant adstantes: «Quamvis jus nullum habeas, nullamque legitimam missionem, gratis tibi concedo, ut officium geras reformatoris, seu accusatoris. Ex privilegio quoque permitto ut Bibliis utaris, licet nihil possint roboris in ore et manibus tuis habere.»

II.º Praestituatur quaestio agitanda, et quidem circa fidem; non enim de ceteris tempus est cum haereticis terendum.

III.º Exigendum ab haeretico, ut probet ex puro Verbo Dei quod adversus Ecclesiam objicit; quaestio enim est de fide, et contendit ipse, Verbum Dei scriptum unicam esse fidei regulam.

IV.º Cum illi distinguant inter articulos fidei necessarios et non necessarios, ac dicant illos expresse et evidenter in Scripturis contineri; primum urgendum, ut probet erravisse Ecclesiam in re aliqua necessaria. «Aliter enim, dicendum illis, inique recessistis a communione et auctoritate Ecclesiae, et iniquissime ceteros conturbatis et ab Ecclesia avellit, *ob rem non necessariam.*»

Exemplum disputationis.

78. Primo fingamus objicere haereticum Ecclesiae, quod idololatriam intulerit et foveat, quia colit B. M. Virginem et Sanctos; vel quod evacuet mysterium crucis celebrando Missas, et meritoria commendans opera, etc.

Dicemus cum Augustino (1): «Non sum avarus, unum horum doce.» Deinde: «Legant nobis hoc de Scripturis SS. et credimus» (2).

Si textum proferat, dicemus quod Augustinus Fortunato Manichaeo: «Agnosco et amplector testimonia SS. Scripturarum;» verum non legis quod promisisti; ex. gr. *cultum Sanctorum esse idololatriam*. Reponet haereticus: sic debet Scriptura intelligi. Respondemus cum Augustino: «Aliquid manifestum quod interprete non egeat a vobis flagitamus» (3).

79. Si autem quaerat haereticus: *quomodo ergo intelligendum?* Dicemus: Ego nunc defendo, non doceo. Tu ex puro et claro verbo Dei vis Ecclesiam condemnare et reformare: igitur aperi; legamus. Si autem velit, ut solent, ad alia excurrere, non sinendum donec fateatur, quod affirmavit aut impugnavit, nullibi expresse legi vel damnari.

Eodem modo in singulis articulis, quos dixit necessarios, procedendum, donec, se nihil dissertum et expressum habere quod apponat, fateatur.

80. Consequenter tum illi, tum omnibus aspectantibus non semel inculcandum: in nullo articulo necessario posse Ecclesiam accusare; recessisse haereticos ab Ecclesia propter causas non necessarias; falso asseruisse, Ecclesiam catholicam non esse veram Christi Ecclesiam.

Alterum disputationis exemplum.

81. Secundo, urgendus haereticus, ut saltem hoc demonstrat; erravisse Ecclesiam in fidei articulo non necessario: qui, scilicet, in Scripturis continetur, sed implicite et obscure, ut ipsi distinguunt.

(1) Ep. Fund. c. 14.—(2) De Unit. Eccl. c. 17.—(3) De Unit. Eccl. 24.

Ad hoc autem prae oculis habere oportet, secundum *Confessionem Helveticam*; «Scripturas SS. non esse interpretationis privatae;» secundum *Scoticam*; «Scripturae S. interpretationem neque ad privatam, neque ad publicam personam pertinere: ex *Confes. Wirtembergica*; ad eos pertinere qui «Spiritu divino excitati sunt.»

Objiciet ergo haereticus interpretationem aliquam vel consequentiam sacrae alicujus sententiae.

82. Respondemus 1.º Nihil hoc conficit, nullatenus ad fidem spectat, nisi probes te spiritum divinum habere.

2.º Si dicat ex *confessione Helvet.* «Ipsa Scriptura interpres est sui;» uti dicebat Felix Manichae. (1), apud Augustinum: «Ipsa se Scriptura interpretatur.» Respondemus cum eodem Augustino: «Aperi ad locum quem nosti, et lege mihi.»

3.º Cum nullibi legere possit eo suo modo interpretandam illam Scripturae sententiam, dicet tandem: «Ratione et exegessi id constare.»

83. Id autem rejiciemus. a) exemplo. b) deinde argumento *ad hominem*, c) denique Augustini simili repulsa.

a) Tu asseris argumentationem tuam patere: Ecclesia autem affirmat esse falsam. Pari modo, Ariani ex illis verbis, «*Pater major me est.*» contendebant deduci perspicue, Christum non esse Deum: Ecclesia autem eos anathemate confixit. Ergo et tu, cum in eadem verseris rebellione, volens tuam Ecclesiae praeferre sententiam, pari modo anathematizandus.

84. b) Nonne dicitis, Scripturam judicem esse omnium controversiarum? Scriptura ergo solvas hanc controversiam: quae sit vera et genuina hujusce Scripturae sententiae interpretatio? An quam tenet Ecclesia, an potius quam tenes tu? Hoc non leges in Scriptura. Non ergo est omnium controversiarum judex, nec interpretaris Scripturam per Scripturam.

c) Recipias igitur eandem, quam ab Augustino recepit Julianus, repulsam. «Interponis Apostoli testimonium, non ad id quod positum est, sed ad quod ipse arbitraris» (2).

85. 4.º Urgere et interrogare juvabit. An potes ipse errare in hac tua interpretatione? Negare, ut puto, non audebit, cum contendere haud dubitet, tot Doctores, tot Patres, Ecclesiam quoque errare posse. Unde ergo scis te de facto non errare? Quomodo sensum tuum, tamquam fidei articulum, venditas? Non ergo propter articulum fidei, sed ad arbitrium tuum Ecclesiam accusas.

86. 5.º Si insistat dicens: «naturalis evidentia, in hoc ratiocinio et interpretatione, me non errare ostendit.»

(1) L. 1, c. 17.—(2) Lib. 3, c. 18, contra Jul.

Resp. Esto. Verum tu promisisti, ex puro Verbo Dei velle te reformare Ecclesiam. Numquid Verbum Dei sunt ratiocinia tua? Quod tu putas, et putabant Ariani, et contendebant Manichaei, et putant aliae Protestantium sectae tibi adversae. Apostolus monet nos (1): *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam et inanem fallaciam*. Ostende per Scripturam, eiusmodi tuum ratiocinium et quam vocas evidentiam non esse fallaciam.

6.º Cum clare omnibus eluxerit adversarium non stare promissis, neque sola Scriptura, sed ex vano suo sensu Ecclesiam increpare; opportunum erit, directe respondendo, argumenti vitia tum quoad materiam, tum quoad formam patefacere.

ARTICULUS II.

De ratione doctrinam fidei probandi.

87. Rejectis, uti diximus, inimicorum telis, oportebit aliquando veram doctrinam argumentis directis probare, vel ad credentes erudiendos et firmandos, vel ad errantes in viam reducendos, vel ad pertinaces majori rubore perfundendos. Praeter illa, quae supra de natura et sedibus argumentorum dicta sunt, pauca hic notabimus ad methodum spectantia.

88. 1.º Clare praestituatur quaestio probanda.

2.º Testimonia sint ex verbis expressis vel aequivalentibus.

3.º Nisi peculiares circumstantiae aliud postularent, argumenta non sunt numeranda sed ponderanda; scilicet, sufficit «quamlibet conclusionem duobus aut tribus munire fundamentis» (2).

Etenim, non plus demonstrant quator Ecclesiae definitiones, vel decem Scripturae sententiae, quam una. Praeterquam quod, non doctrina propter argumenta, sed, e contra, argumenta propter doctrinam sunt instituta; graviter igitur, imo gravissime theologus ineptiret, qui multa quidem erudite congereret argumenta, iis autem intentus magnum Scientiae Sacrae thesaurum in tenebris late-
re permetteret.

89. 4.º Prima apodictica ratio, numquam praetermittenda, testimonium Ecclesiae esto; etiamsi probatio adversus haereticos procedat. Nulli enim concedendum est sententiae Domini oblivisci: *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus* (3). Antecedenter ad quorumlibet haereticorum rebellionem ha-

(1) Colos. II, 8.—(2) Rat. Stud. Reg. Prof. Theol. 9, §. 2.—(3) Matth. xviii, 17.

bebat Ecclesia, ab Apostolis acceptam, illam a Christo traditam auctoritatem docendi: *Data est mihi omnis potestas... euntes ergo docete omnes gentes* (1). Nihil potest haereticus, ut Ecclesiam auctoritate divina exturbet, efficere; omnes ictus adversus eum retorquentur. Audiatur ergo semper, velit aut nolit, Ecclesiae fidem ac sententiam. Quod si credere ei recuset, saltem hoc discet; nos minime inniti sensu nostro privato in iis quae defendimus vel docemus, nec versari omni vento doctrinae, sed duci firmiter et constanter Catholicae Ecclesiae magisterio, quae semper effulget, ut *Civitas supra montem posita*, et vocata est ab Apostolo: *Columna et firmamentum veritatis*. Miram semper exercet in animo efficaciam Ecclesiae testimonium, licet protervi ament potius tenebras quam lucem. Ad rem Augustinus (2): «Quibus obtemperavi dicentibus, *Credite Evangelio*; cur eis non obtemperem dicentibus mihi: *Noli credere Manichaeo*? Elige quod velis. Si dixeris: *crede catholicis*: ipsi me monent, ut nullam fidem accomodem vobis. Si dixeris: *noli catholicis credere*: non recte facies per Evangelium me cogere ad Manichaei fidem, quia ipsi Evangelio, praedicantibus catholicis, credidi. Si autem dixeris: *recte credidisti catholicis laudantibus Evangelium, sed non recte illis credidisti vituperantibus Manichaeum*: usque adeo me stultum putas, ut nulla reddita ratione, quod vis credam, quod non vis non credam?»

90. Proferentur deinde alia ex diversis fontibus deprompta argumenta, pro ratione subjectae materiae, et prout utilitas postulaverit audientium, praesertim ex S. Scriptura et Traditionibus. Schismatici Patrum et Conciliorum testimonia facilius suscipient, quae ante schisma extitere. Judaei sententiis et prophetiis Veteris Testamenti ad fidem Christi, veri Messiae, sunt praecipue perducendi. Mahumetanos ex Lege Mosayca, Prophetis et Evangeliiis, quae revelata fuisse Alcoranus docet, facile revinces: imo Mahumetismi falsitatem ipse prae se fert Alcoranus, cum innumeris scateat contradictionibus. Melius autem ac securius apud istos obstinatissimos proficies; si, non quidem Mahumetis turpitudinem et Alcorani errores exprobrando procedas, sed interrogando et exponendo; ut, quasi sponte, oculos ipsi ad veritatis lucem aperiant.

(1) Matth. xxviii, 18.—(2) Adv. Epist. Fundam. c. 5.

CAPUT VIII.

De methodo adhibenda in theologiae studio et disciplina.

ARTICULUS I.

Alumnis quae expediat methodus.

91. 1.º Non mutantur disciplinarum theologicarum ordinem; scilicet: prius in Theologia Scholastica solidum jacent fundamentum, (quemadmodum et in Philosophia primum fundandi sunt, ante Theologiae studium) antequam Positivae studii se dedant.

Nam revera Theologia Scholastica *fundamentum* existit ceterarum Theologiae disciplinarum. In Scholastica enim traditur dogmatum fidei intelligentia et principiorum moralium: ut ergo in studio et intelligentia canonum, Historiae Ecclesiasticae, SS. Patrum et rerum Moralium tute ac solide procedatur, praemittere oportet scholasticae Theologiae studium, quemadmodum ante aedificium ejusdem jacitur fundamentum.

92. Alia de causa est ista vitanda confusio; nempe, «quia pluribus intentus minor est ad singula sensus;» varietate enim rerum et disciplinarum obruitur mens. Praeterea, facillime evenit, ut longa docuit experientia, quod plures alumni, proprii ingenii vel ingenitae propensionis causa, plus ad unam quam ad alias afficiantur disciplinas: inde huic vel illi libenter incumbunt, si eas simul aggrediantur, ceteras autem non satis, juxta earum meritum vel momentum, excolunt. Haec incommoda radicitus excinduntur si naturalis servetur disciplinarum ordo.

93. 2.º Alumni libros habeant necessarios; textum, scilicet, qui illis explicatur, et quem addiscere debent; insuper, Sacram Scripturam, S. Thomae Summam, et commentarium aliquem, pro opportunitate consulendum, in quo fusius theologiae evolvuntur quaestiones. Commentarius autem, quamdiu alumni lectionibus audiendis vacant, ut plurimum *unicus* sit, et quidem *selectus*. Ejusmodi unicus Commentarius, si quid judico, sit Doctoris Eximii; propter ejusdem in opinando prudentiam et soliditatem, et in doctrina amplitudinem.

94. 3.º Praevideant diligenter alumni, quas audi-

turi sunt, lectiones: id enim summi est momenti, ut attente et fructuose lectionem audiant.

4.º Auditas lectiones consultissimum erit easdem repetere; vel in eadem schola cum condiscipulis immediate post lectionem, uno vel altero repetente, ceteris postea dubia proponentibus; vel alibi cum studiosis amicis, pro rerum et personarum opportunitate. In hac lectionum repetitione si quid non intellexerint, ille qui praeest, (qui ex provectoribus sit oportet) Professorem interroget, et postea dubii solutionem ceteris indicabit.

95. 5.º Lectionibus et repetitionibus auditis, habeant alumni privatum studium et quietum, ad melius et exactius ea, quae tractata fuere, intelligenda.

6.º Ad scholam chartam secum ferant, ad ea quae audierint, vel eis occurrerint notatu digna, annotanda. Postea, majori cum ordine digesta, transferent in libros papyraceos, quae in posterum conservata velint; aliquo relicto spatio ad marginem, ut supervenientes difficultates, vel lucidiores solutiones interserere valeant.

96. 7.º Ubi collegialiter vivunt alumni, (puta, in Seminariis; vel ubi convenire plures possunt); magnopere expedit, tum ad ingenia exercenda, tum ad difficilia, quae in philosophicis et theologicis quaestionibus occurrunt, elucidanda, ut quotidie tempus habeant designatum ad disputandum. Quod sic potest utiliter disponi: die sabbati harum disputationum praeses indicat theses, vel quaestiones in sequenti hebdomada elucidandas; et pro singulis singulos adsignat defendentes, et unum vel alterum arguentem. Id quidem bis, vel ter, vel quater in hebdomade fieri potest pro temporis et personarum opportunitate: mirum exinde in studiis profectum capiunt alumni.

97. 8.º Hanc disputationem, de qua numero praecedenti, in pluribus Gymnasiis, die sabbati solemniori modo instituunt. Tempore et loco Scholae, disputatur, praesente Magistro, de una vel altera thesi prius in schola a Magistro elucidata: unus vel alter alumnus suam defendit et ostendit thesim, et totidem alii argumenta objiciunt, professore moderante et solutiones, si opus fuerit, dilucidante. Ultimo autem disputationis quadrante, omnibus fit facultas interrogandi vel objectandi, quo et ingenia exercent et dubitationes deponunt.

98. 9.º Singulis mensibus, pro disputatione sabbatina, ampliori concertationi ceditur locus. Duo a Professoribus seliguntur alumni; alter qui tueatur theses aliquas, puta, sex vel octo, scholae matutinae, et alter scholae vespertinae; sex quoque arguentes qui alternatim adversus defendentes argu-

mententur; tres, nempe, mane, ac tres vespere. Conveniunt, quatenus fieri possit, professores omnes Theologiae facultatis (vel Philosophicae, cum de hujusce facultatis alumnis agitur), et praesidente Gymnasii Rectore, vel Studiorum moderatore, incipit unus defendentium mane, et alter vespere, et disserit de aliqua ex praecipuis concertationis thesibus, per quindecim vel viginti minuta circiter. Postea aggrediuntur objectantes unam ex thesibus, quam ipsi selegerint; quod si languescat concertatio, Professores vel Doctores adstantes, quo magis ferveat, instant et tyronibus viam aperiunt et vires adjiciunt. Menstruis hisce disputationibus potest etiam aliqua inseri dissertatio; nunc de Sacra Scriptura, nunc de Jure canonico, vel de Historia Ecclesiastica, quo, in diversis Theologiae disciplinis et variis disserendi formis, proficiant alumni et instituantur.

ARTICULUS II.

Quibus poterunt industriis Professores alumnos juvare.

Praeter litteraria exercitia in praecedenti paragrapho laudata, nonnullas alias edocuit experientia industrias ad alumnorum profectum peraccommodatas.

1.º Textum praelegendum habeant Professores omnes, matura consideratione ab eruditis et expertis Magistris et Doctoribus selectum: si enim quis ex Professoribus sua sequatur placita, necessario eveniet, quod doctrinae *soliditas* et *unitas*, quae magni fieri in qualibet Academia debent, prorsus exulent.

2.º Auctor praelegendus praesentibus temporibus sit accommodatus, vel saltem sic dispositus, ut facile possit a quovis Professore, absque multa Textus immutatione, aptari.

100. 3.º Scholastici cursus initio, accurate perpendat Professor, qui tractatus et quaestiones a se sint explanandi: inde cursum in tres vel quatuor stationes partiatur; puta, usque ad Natales dies, ad Paschae festa, etc., et sic praestituat, quos tractatus seu quaestiones in singulis stationibus debet percurrere. Deinde, pro quavis statione enumeret circiter Professor lectiones habendas, et praefigat quas in iis explicare valebit quaestiones: praecipuas ac majoris momenti seligat, ceteras autem, si opus fuerit, praetermittat, vel summatim tantummodo attingat. Prima transacta cursus statione, quaestiones aggrediatur secundae cursus parti consignatas. Sic assequetur Professor ut

Tractatus omnes, et praecipuas saltem cujusque quaestiones semper absolvat.

101. 4.º Quamlibet ante lectionem, pridie alumnos praemoneat Professor de quaestione, seu thesi, explananda: quod si textu non uteretur; vel dicat in quo Auctore poterunt quaestione illam praevideare, vel annotationes ea de re a se concinnatas discipulis porrigat; oportet enim ut ipsi lectionem diligenter praevideant. (Supra n. 94).

5.º Dum de lectione explicanda praemonentur alumni, indicat quoque Professor quid ex illa memoriae mandare oporteat; puta, definitiones aliquas, axiomata, conciliorum canones, S. Scripturae vel SS. Patrum sententias, etc. Moderatum ejusmodi memoriae exercitium (nam intelligentia potius excolenda est quam memoria) non tantum ad praesentem addiscendam disciplinam, sed ad futura etiam exercenda ministeria est necessarium.

102. 6.º Ne explicandae lectionis praemonitio supervacanea evadat, et ejusdem praevisionis illusoria vel levissima, Professores, initio scholae, lectionum rationem saepius exigant. Nisi enim diligenter lectionem praevideant alumni; de quibusnam rebus agendum sit nesciunt, quid in eis sit obscurum et difficile ignorant, quanti momenti sit quaestio pertractanda non perpendunt, utrum omnia elucidentur non curant, et judicium prudens, an rei explicationem sat intellexerint, habere non possunt.

103. 7.º Prope finem lectionis, tribuat Professor discipulis facultatem interrogandi ea quae non intellexerit, ac dubia proponendi; hoc enim ad complementum expectat, et quidem necessarium, explicatae lectionis. Praeterea, non exigua inde proveniunt commoda. Primum; quae ad unum fit responsio ceteris omnibus, vel pluribus saltem, prodest. Secundum; plurimi alumni nequeunt Professores privatim ad eos interrogandos adire; quod aliquatenus compensabitur, si in eadem Schola Professor ad dubia proponenda invitet. Tertium denique provenit commodum, nempe, quod plurima solvantur dubia, multae enodantur difficultates cum exigua temporis iactura. His adjicias, quod exinde indolem ac ingenium alumnorum melius ac facilius dignoscet Professor.

104. 8.º Sub finem anni ita instituendae erunt lectionum repetitiones, ut, quantum fieri possit, lectiones omnes repetitae sint, cum tempus examinum advenerit.